

N:o 21.

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts betänkande n:o 2, med anledning af väckt motion om ändring af § 2 mom. 2 i kongl. förordningen angående handel med ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876.

Till utskottet har öfverlemnats följande af herr *J. Nordin m. fl.* väckta motion:

Då tidens nykterhetssträfvanden gå ut på att, om också tillgången på spritdrycker icke kan helt och hållet förhindras, dock genom en försvärad åtkomst af desamma åstadkomma inskränkning i deras begagnande, är det med grämlse man erfar, huru på platser, der bränvinsförsäljning icke finnes, den goda verkan häraf i sedligt och ekonomiskt hänseende motverkas af den på apotek i sådana orter i stor skala bedrifna handeln med Hoffmans droppar (en blandning af ether och sprit) samt andra s. k. läkemedel, som innehålla bränvin. Vid tillfällena, då mycket folk är församladt, såsom vid marknader och helger, sqvallra också de ångor af Hoffmans droppar, hvilka möta en, om orsaken till den upprymda sinnesstämningen hos en stor del af publiken, och skall man finna, att detta berusningsmedel, beklagligt nog, användes i stor utsträckning äfven af ungdomen, till och med någon gång äfven af den qvinliga.

De s. k. röda nervdropparna eller doktor Halls droppar, bestående af rosmarin- och lavendelsprit, försatt med litet kanel och muskott samt färgad med sandel, användes äfven som berusningsmedel, då de falla en del mera i smaken. Då både Hoffmans droppar och röda nerv-

droppar numera nästan aldrig af allmänheten användas som medicin, vore tillräckligt, om de endast på läkares recept finge utlemnas från apoteken.

De åt dryckenskapen mera hemfallna individerna öfverlasta sig af andra, på apoteken inköpta berusningsmedel, såsom slagvatten, äfven kallad slagspiritus, rigabalsam och beska droppar, hvaraf stora kvantiteter förtäras. För att visa, att försäljningen af dessa medel till allmänheten ej är nödvändig, utan att de äro verkliga spritdrycker, må här uppgifvas deras beståndsdelar.

Slagvatten eller slagspiritus är ett starkare bränvin, destilleradt på rosmarinblad eller också endast försatt med rosmarinolja, samt användes numera ej som medicin.

Rigabalsam, som aldrig annat än af qvacksalvare varit använd som medicin och aldrig varit upptagen i farmakopén, är i allmänhet endast slagvatten, färgadt med gurkmeja. Eljest finnas flera kompositioner på detta arcanum.

Beska droppar, som aldrig af läkare användas, äro icke annat än bränvin, försatt med några beska kryddor och rödfärgadt med sandel. De äro således en verklig rusdryck, som kan beredas och säljas på hvilket utskänkningsställe som helst utan att komma i kollision med medicinalförfattningarna.

Att här nämnda m. fl. andra som bränvinssurrogat allmänt använda medel kunna anses som läkemedel, lämpliga att återgifva helsan åt en sjuk menniska, tror jag ej, att någon vill påstå, hvarför deras försäljning på apoteken bör förbjudas, läkare naturligtvis obetaget att experimentera med dem, om de så finna för godt.

I 2 § 2 mom. af kongl. förordningen angående handel med ether samt ether- eller sprithaltiga läkemedel af 8 december 1876 stadgas visserligen, att utom de i 1 mom. omförmälda Hoffmans droppar ej heller andra läkemedel, som innehålla bränvin eller sprit, få utan läkares recept från apotek försälas eller eljest utlemnas, »såvida anledning förekommer att antaga, att de äro ämnade att såsom rusgifvande medel användas.» Erfarenheten visar emellertid, att detta stadgande icke är tillräckligt att förekomma missbruket af dessa medels användande. Orsaken härtill är tydligen den, att stadgandet ej är effektivt, enär uttrycket *antaga* är temligen tänjbart, då *antagandet* lätt kommer i kollision med säljarens fördel, en god vinst. Derför böra i mom. 2 af § 2 i kongl. förordningen af 8 december 1876, angående handel med ether samt ether- eller sprithaltiga läkemedel, slutorden, »såvida anledning förekommer att antaga, att desamma äro ämnade att såsom rusgifvande

medel användas», utbytas mot uttrycket »såvida de kunna användas såsom rusgifvande medel». Genom en sådan redaktionsförändring blefve stadgandet klart och bestämdt, så att öfverträdaren af detsamma ej kunde förskansa sig bakom påståendet, att han icke ansåg, att det varit anledning antaga, att det försålda varit ämnadt att såsom rusgifvande medel användas.

På grund af hvad här ofvan blifvit anfördt, hemställes,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl Maj:t anhålla om ändring af § 2 mom. 2 i kongl. förordningen 8 december 1876, angående handel med ether samt ether- eller sprithaltiga läkemedel, så att momentet måtte erhålla följande lydelse: Utan läkares recept må hvarken de i nästföregående moment omförmälda eller andra läkemedel, som innehålla bränvin eller sprit, från apotek försäljas eller eljest utlemnas, såvida de kunna användas såsom rusgifvande medel.

Det af motionären afsedda lagrummet eller 2 § i kongl. förordningen angående handel med ether samt ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876 lyder nu på följande sätt:

»1. Rättighet att försälja ether och ether spirituosus eller så kallade Hoffmans droppar, så ock andra blandningar af ether och sprit, tillkommer endast apoteksföreståndare.

2. Utan läkares recept må hvarken de i näst föregående mom. omförmälda eller andra läkemedel, som innehålla bränvin eller sprit, från apotek försäljas eller eljest utlemnas, så vida anledning förekommer att antaga, att desamma äro ämnade att såsom rusgifvande medel användas.

Ingå i sådana läkemedel, om hvilka här är fråga, tillika giftiga ämnen, gälle i afseende på utlemnandet hvad särskildt stadgadt är.

3. Bryter någon mot hvad i denna § stadgas, böte första gången från och med trettio till och med sextio kronor, andra gången från och med sextio till och med ett hundra tjugu kronor och tredje gången från och med ett hundra tjugu till och med två hundra fyratio kronor. Den, som fjerde gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.

Dessutom vare den i försäljningsrummet befintliga vara, hvaraf oloflig försäljning egt rum, underkastad beslag och förbruten.

Har förbrytelsen skett å sön- eller helgedag, ökas straffet med böter från och med femton till och med trettio kronor.»

Vid behandling af denna motion torde utskottet först böra erinra om den Riksdagens skrifvelse af den 22 maj 1875, som gifvit upphofvet till nu gällande förordning af den 8 december 1876. Riksdagen anförde deri, att det vore af synnerligt behof påkalladt, att stadganden utfärdades till förekommande af sprit- och etherhaltiga vätskors obehöriga utlemnande från apoteken. Sådana varor borde få utlemnas endast i vissa mindre kvantiteter, såvida sådant icke skedde på grund af läkares förordnande. Riksdagen funne till den oloffliga handelns hämmande en särskild lagstiftning erforderlig.

Till svar å Riksdagens skrifvelse utfärdades nu gällande förordning. Att emellertid denna icke gjort till fyllest, har en sorglig erfarenhet visat. Det måste nemligen alltid blifva högst vanskligt, för att ej säga omöjligt, för allmänne åklagaren att bevisa, att en apotekare »haft anledning antaga», att af honom sålda sprit- eller etherblandade läkemedel » varit ämnade att såsom rusgifvande medel användas ».

Utskottet har i detta afseende tagit kännedom om ett af Kongl. Maj:t den 18 januari 1895 afdömdt mål, i hvilket ansvar yrkats å föreståndaren för ett medikamentsförråd i lappmarken för det han från förrådet sålt s. k. Hoffmans droppar utan läkares recept, oaktadt han haft anledning antaga, att desamma varit ämnade att användas såsom rusgifvande medel.

Föreståndaren medgaf, att han vid flere tillfällen utan recept sålt Hoffmans droppar i mängder af ända till en kanna, och ville ej bestrida, att dylika hos honom köpta droppar någon gång användts såsom rusgifvande medel, fastän han ej haft anledning antaga, att sådan användning varit afsedd.

Ehuru derjemte intyg i målet företeddes från kyrkliga och kommunala myndigheter i orten derom, att Hoffmans droppar der användes såsom rusdrycker, och att denna varas utlemnande från medikamentsförrådet utan läkares recept främjade dryckenskapen derstädes, blef svaranden af alla instanser frikänd. Detta berodde, efter hvad det vill synas, i väsentlig mån på det upplysta förhållande, att medikamentsförrådet skulle tillhandahålla medicin åt 5 församlingars på flera hundra mils yta spridda befolkning, hvaraf en stor del bodde på 20 à 30 mils afstånd från förrådet och hufvudsakligen bestod af nomadiserande lappar, som om sommaren flyttade längre bort från förrådet. Före dessa flyttningar plögade lapparne förse sig med Hoffmans droppar, dervid en person, som sändes att hemta medicinen, kunde erhålla ända till en kanna.

Vidare hafva för utskottet varit tillgängliga handlingarna i ett under år 1896 mot föreståndaren för ett annat medikamentsförråd an-

ställdt åtal rörande enahanda förseelse. Äfven i detta mål erkände svaranden, att han sålt Hoffmans droppar i stora quantiteter, äfvensom att dessa användes till rusdrycker.

Af de vittnesintyg, som i detta mål inlemnades till rätten, erhåller man en lärorik bild om förhållandet vid marknader i det nordligaste Sverige. Marknadspoliserna upplysa, att de beordras att tillhandagå apotekaren för att utföra de personer, som »med pock och oljud» vilja hafva Hoffmans droppar, och att deras ingripande äfven ofta påkallas. Andra vittnen berätta, att de sett svaranden sälja Hoffmans droppar ibland qvartersvis och ibland halfstoppsvis. Lappmarksfolket instälde sig på apoteket, medhafvande tomma kaggar. Hoffmans droppar såldes till hvem som helst äfven af föreståndarens hustru och piga m. m.

Denne svarande dömdes af häradsrätten, men frikändes af hof-rätten, som lika litet i detta som i det förut omnämnda målet fann utlemnandet hafva skett under sådana omständigheter, att anledning förekommit att antaga, att dropparne varit ämnade att användas såsom rus-gifvande medel.

Efter hvad utskottet inhemtat, gifver erfarenheten vid handen, att äfven inom andra delar af landet de förhållanden, som, på sätt de nyss refererade rättegångarne ådagalägga, med fog öfverklagas från nordliga bygder, visat sig medföra betänkliga vådor för befolkningens sedlighet och sundhet.

Så länge det är tillåtet att i lika vidsträckt omfattning som hittills utan läkares recept från apotek utlemna dessa berusande medel, kommer missbruket deraf säkerligen att fortfara. Ty det torde vara endast i ytterst sällsynta undantagsfall, om ens någonsin, som afsigten med deras inköp för berusning är så uppenbar, att apotekaren deraf finner sig pliktig att neka deras utlemnande.

Utskottet, som sålunda behjertat det af motionärerna framställda önskningsmål, har dock i saknad af nödiga insigter i hithörande ämnen ej vågat tillstyrka bifall till motionärernas yrkande, såsom det är af dem formuleradt.

Deremot anser utskottet sig böra i anledning af motionen hemställa,

att Andra Kammaren för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t låta omarbета 2 § 2 mom. 1 stycket i kongl. förordningen den 8 december 1876 angående handel med ether samt ether- eller sprit-

haltiga läkemedel så, att derigenom bättre än nu må kunna motverkas den dryckenskap, som, enligt hvad erfarenheten visat, vållas genom missbruket af berörda läkemedel.

Stockholm den 19 april 1898.

På utskottets vägnar:

P. WALDENSTRÖM.